

quod nullum est inconveniens, etiamsi e contrario ipsa displicentia peccati virtute in amore contineatur. Instabis, quia amor est perfectior, et de se propria causa detestationis, et ideo potest illam virtute continere; e contrario vero non videtur actus minus perfectus virtute continere perfectiorem; ergo nec detestatio amorem. Respondet non esse hanc continentiam intelligendam quasi eminentiam, qualis in principio efficiente aequivoce postulatur, sed satis est quod morali modo unus actus in alio contineatur, tum proposito, tum necessaria consecutione ac dispositione, et hoc modo displicentia efficax peccatorum et absolutum odium illorum, ut Deum offendunt et a Deo avertunt, continet virtute amorem, quia et continet illum in voto seu proposito, et est dispositio necessario conexa de se cum tali actu, si opportunitas illius occurrat. Reliqua quæ ille auctor addit solum sunt verba per nimiam exaggerandi licentiam dicta, ut apud eumdem auctorem non raro inveniuntur, sine fundamento rationis. Nam quam ibi addit profecto indigna est viro theologo; probat enim non esse sinceram interpretationem Patrum, dilectionem implicitam admittere, quia non consonat sanæ fidei justificationem absque supernaturalibus actibus concedere. At enim quænam est consecutio, aut quis sentit, nisi Pelagianus, veram contritionem seu detestationem peccati disponentem ad justitiam esse actum naturale? Quod si supernaturalis est, unde sequitur eum qui in aliquo casu illam ut sufficientem dispositionem admittit, concedere justificationem absque supernaturalibus actibus? Addit, quia actus supernaturales omnium primi sunt fides et dilectio. At hoc falsum est quoad posteriorem partem, nec illam docent Patres, sed contrariam; nam prior est timor, et prior est spes, qui actus supernaturales sunt, utrumque enim ex Concilio Tridentino sumitur. Et licet verum sit, comparatione facta ad detestationem, dilectionem esse natura sua priorem, non tamen est id ita necessarium, ut in nullo casu oppositum contingere possit, neque id docent Patres, neque probabili ratione suadetur; illas ergo faciles exaggerationes contemnimus.

19. *De novæ vitæ proposito.* — *Resolutio.*
— *De voto baptismi.* — Tertius actus a Concilio Tridentino traditus, est propositum novæ vitæ, seu servandi in posterum mandata. De quo actu, quod sit optimus, et congruentissima dispositio ad mutationem quæ in justifi-

catione fit, et ad vitam novam instituendam, per se notius est quam ut probatione indigeat. Item non est dubium quin aliquo modo sit necessarius, nam in efficaci amore Dei et in odio peccati absoluto virtute includitur. An vero sit necessarius, etiam ut esse potest specialis actus ab amore et detestatione distinctus, ab auctoribus convertitur. Verumtamen eodem modo judicandum est de hoc actu ac de preteritis; per se enim necessarius est, si memoriae objectum ejus occurrat, fieri tamen potest in casu ut implice in aliis contentus sufficiat, ut dixi in dicto 4 tom., disput. 4, sect. 3, neque nunc aliud occurrit. Quod vero Concilium addit de voto seu proposito recipiendi sacramentum baptismi vel penitentiae, juxta conditionem peccatoris, multo certius est sufficere posse votum implicitum in generali proposito servandi mandata, ut si baptismus ignoretur, vel non actu cogitetur, nec obligatio confitendi practice memorie occurrat, quia non instat pro tunc, sed tempus habet determinatum ex præcepto. De qua re in eodem tomo 4 tractando de baptismo et de confessione late dictum est.

20. *Dubium.* — *Decisio.* — Posset autem quis interrogare an Concilium omnes dispositiones ad gratiam, tam proximas quam remotas enumeraverit, vel præter illas sint aliæ. Et ratio dubii est, quia Patres solent alias addere, ut orationem, humilitatem, eleemosynam, et similes, ut colligi potest ex Augustino, epistol. 405, dicente: *Nec quisquam justificatur, nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum remissionem peccatorum, sed prius infusione fidei et timoris Dei, impertito simul orationis affectu et effectu,* et ex aliis quæ tetigi in t. 4 tertiae part., disput. 9, sect. 1, et tradit Vega, lib. 6 in Tridentinum, cap. 38. Dicendum autem breviter ad dispositionem ultimam tantum illa quatuor requiri quæ Concilium Tridentinum, sess. 6, can. 3, enumeravit: *credere, sperare, diligere, et pœnitere sicut oportet;* nam si plura essent necessaria, certe Concilium non omitteret. Item quia per illos actus et intellectus sufficienter elevatur in Deum, et voluntas sufficienter convertitur in Deum, et averitur a peccato; sub dilectione autem, et penitentia propositum novæ vitæ subintelligendum est, ut ipsum Concilium explicavit. Dispositiones autem remotæ possunt fortasse multiplicari; Concilium autem eas numeravit quæ et magis directe et frequentius, attenta hominis conditio, ad ultimam dispositionem inducunt.

Unde alii actus dici possunt dispositiones remotissimæ, vel generalia remedia ad omnem bonam operationem, ut oratio, humilitas, etc., ut latius in citato loco tom. 4 dixi.

CAPUT XXI.

COMMUNIBUS OBJECTIONIBUS HÆRETICORUM CONTRA
DISPOSITIONEM ULTIMAM AD JUSTITIAM SATIS-
FIT.

1. *Objectio prima ex Scriptura.* — *Respon-
sio.* — Explicata Catholica doctrina, argumen-
tis quibus ab hæreticis impugnatur satisfacere
necessæ est, quæ partim in testimoniis Scrip-
turar, partim in aliquibus Augustini locutio-
nibus fundantur. Ex Scripturis præcipue con-
gerunt illa in quibus salus, id est, justificatio,
fidei tribuitur. Et primo ex Evangelio refe-
runt plurima loca in quibus Christus testatur
propter fidem salutem tribuere, ut Matth. 9: *Videns Jesus fidem illorum dixit paralytico:
Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Nam
in prioribus verbis non dixit Evangelista: *Videns Jesus opera eorum, sed, videns fidem
illorum,* et in posterioribus solam fiduciam a paralytico Christus postulavit, et paulo infe-
rius mulieri, quam a profluvio sanguinis sa-
naverat, dixit: *Fides tua te salvam fecit.* Et similia verba dixit Magdalena cum ei peccata
remisisset, Luc. 7, et cap. 17, cum ad unum
ex leprosis, qui post sanitatem ab eo acceptam ad eundem reversus est, dixit: *Fides
tua te salvum fecit,* quod tam de interna quam
de externa salute intellexisse videtur, utramque enim illi confulerat. Et simili modo dixit
cæco, Luc. 18: *Respice, fides tua te salvum
fecit,* de quo statim dicitur: *Et confessim
dit, et sequebatur eum magnificans Deum.* Quod si quis respondeat his locis nominari fidem, non vero alia excludi, contra hoc ins-
tant imprimis, quia, Luc. 8, expresse addidit exclusivam, dicens Jairo, cuius filia mortua fuerat: *Noli timere, credere tantum, et salva-
erit.* Deinde instant testimoniis quibus signi-
ficatur fidem esse formam justificantem et dantem spiritualem vitam, ut in illo: *Justus
ex fide virit,* Abac. 2, Rom. 1, Hebr. 10. Et si-
mili est illud Roman. 5: *Justificati ex fide
pacem habeamus, etc.*; et illud 1 Joann. 3: *Qui credit in filium Dei in se,* utique quod et ipse sit filius. Deinde addunt testimonia in quibus omnes credentes justi dicuntur seu ex Deo nati, ut, ad Roman. 1, ubi de Evangelio ait Paulus: *Virtus est in salutem omni cre-*

denti, et addit: Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem. Unde 1 Joann. 5 dicitur: *Omnis qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est;* Actor. 10: *Remissionem pec-
catorum accipere omnes qui credunt in eum,* et cap. 13, ait Paulus: *In hoc (scilicet Christo)
omnis qui credit justificatur.* His addi possunt difficiliora loca in quibus Paulus ita tribuit fidei justificationem, ut expresse opera exclu-
dat, quæ peculiari tractatione indigent, quam capite sequenti instituemus.

2. *Testimonia Patrum, objectio secunda.* — Secundo, inducunt Patrum testimonia dicen-
tia solam fidem justificare: Origen. ad Ro-
man. 3; Hilar., can. 8 in Matth.; Basil. he-
mil. 22 de Humilit.; Ambros., in 3, 4 et 9
caput ad Roman., et serm. 45 de Bono la-
trone. De quo etiam allegatur Chrysostomus,
homil. de Fide et lege natur., dicens: *Nullus
sine fide vitam habuit, latro credidit tantum,
et justificatus est,* et in Epistol. ad Tit., ho-
mil. 3: *Si credis, fidei (ait) cur alia infers,
quasi fides non sufficiat justificare sola?* Tandem,
ut alios omittam, addunt (quod mirabile est) Bernardum et Augustinum; nam
Bernardus, epistol. 77, dicit solam fidem interdum sufficere ad salutem, et serm. 22 in Cantic., ait justificatum per solam fidem ha-
bere pacem apud Deum; Augustinus vero,
libr. 83 Quæstion., quæst. 76, eum qui credit
et statim ab hac vita discedit, salvari dicit per
fidem sine operibus, quia præcedentia non
fuere meritoria, et sequentia habere non per-
mittitur. Allegatur etiam in libr. 1 contra
duas Epist. Pelag., cap. 21, quia dicit nemini
salvum fuisse unquam, nisi per fidem
mediatoris. Sed hæc et similia loca non fa-
ciunt ad causam, quia non dicit per illam so-
lam, sed dicit illam semper fuisse necessaria.

3. *Objicitur ratio.* — Tertio, addi potest ratio præcipua, quam hæretici ex aliis suis erro-
ribus conficiunt, quia homo non justificatur per propriam inherentem justitiam, sed per
externam Christi apprehensam, ut sibi imputatam; sed hanc justitiam Christi et imputa-
tionem ejus sola fides apprehendit, credendo illam, seu magna fiducia illam ut propriam
reputando; ergo. Alia ratio fundata in Paulo
est, quia gratis justificamur, Rom. 3: *Justi-
ficati gratis per gratiam ipsius;* ergo nulla
dispositio ad justificationem ex parte nostra
præcedit, aut postulatur, alias intuitu illius
daretur justitia, et remissio peccatorum, et
consequenter non gratis, juxta aliud princi-

pium Pauli : *Si gratia, jan non ex operibus,* Roman. 4. Ultimo, addi potest ratio fundata in alia doctrina Augustini, quod *bona opera non præcedunt justificandum, sed sequuntur justificatum*, ut ait libro de Fide et operibus, cap. 4; quod necesse est intelligi maxime de operibus pietatis quæ ad justitiam conductant; ergo non potest peccator facere opera quibus se ad justitiam disponat, quia deberent esse opera pietatis, et antecedentia gratiam, quod esse non potest secundum Augustinum. Unde, in quæst. 2, libr. 4 ad Simplician., aperte pronuntiat : *Nemo propterea bene operatur ut gratiam accipiat, sed quia gratiam recipit;* et lib. 4 contra duas Epistol. Pelagian., cap. 2 : *Non virunt (inquit) homines bene, nisi prius facti sint filii Dei.* Similia habet libr. de Spirit. et litt., cap. 26, et enarrat. in Psalm. 110, et serm. 26 in Psalm. 118.

4. *Solutio generalis Scripturæ.* — Circa priora Scripturæ testimonia imprimis dicimus in epte et tumultuario ab eis allegari propter tria præcipue. Primo, quia ipsi justificationem tribuunt eidam speciali fidei, ut supra visum est, et omnia illa testimonia allegant, ac si de illa fide loquerentur, cum tamen in nullo illorum de illa sua fide sermo sit. Secundo, quia omnia æque congerunt, ac si in eodem sensu et in ordine ad eundem effectum justificationis loquerentur, cum tamen in pluribus eorum non sit mentio de justificatione, nec de fide quæ justificat, vel quatenus justificat. Tertio, quia si loca Scripturæ, unde illa testimonia sunt excerpta, integre legantur et considerentur, ex his evidenter constat solam fidem ad justificationem non sufficere, ac subinde longe in alio sensu Scripturam de fide loqui quam ipsi singant, quæ omnia per singula loca discurrendo facile ostendemus.

5. *Matth. 9 exponitur.* — Et imprimis in verbis illis Matth. 9 : *Videns Jesus fidem illorum,* non est sermo de fide ipsiusmet paralyticæ qui sanatus est, sed de fide illorum qui per tegulas illum induxerant, ut ex contextu Evangelistarum constat; nam Marcus, cap. 2, prius refert quatuor fuisse portantes paralyticum, et de illis dicit : *Patefacientes submiserunt grabatum;* et statim addit : *Videns Jesus fidem illorum,* et ita exponunt Chrysostomus, homil. 32 in Matth., Ambrosius, Luc. 5, Cyrillus Hierosolymitanus, cœches. 5; ergo ibi neque est sermo de fide speciali, quæ tantum esse dicitur de propria justitia, non de justitia alterius; neque est sermo de fide quæ sola sufficiat ad justificationem alte-

rius, præserfim adulti. In illis ergo verbis sermo est de fide qua illi homines credebant posse Christum salutem illi homini dare, quæ erat fides catholica, et fortasse in illis hominibus erat cum speciali perfectione et fiducia quæ ad impetrandum miraculum posset sufficere. Sic enim etiam Marci 9, patri qui filii liberationem a vexatione dæmonis postulabat, dixit Dominus : *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti,* ubi de signis et operibus mirabilibus evidenter est sermo, ac adeo non de fide filii qui liberandus erat, sed de fide patris, qui filii incolumentem petebat. Unde non dicuntur omnia possibilia credenti, quia fides illa faciat, sed quia illa impetrare valet : *Est autem considerandum efficaciam impetrandi principaliter fidei attribui, quia per fidem habet homo notitiam omnipotentiæ divinæ et misericordiae, ex quibus oratio impetrat quod petit,* ut dixit D. Thomas 2. 2, quæst. 83, articul. 15, ad 3, et ideo merito dixit Evangelista : *Videns Jesus fidem illorum,* neque charitatis meminit, vel quia non oportet semper omnia commemorare, sed id quod ad rem maxime spectat, vel etiam quia charitas non est ad impetrandum necessaria, nam etiam peccatores orando possunt impetrare; et nihilominus, licet sola fides nominata sit, non excluduntur alia, nec est sermo de fide torpente et otiosa, sed de fide operante pie aliquo modo, scilicet, petendo legitime, et Christo paralyticum cum magna fiducia præsentando.

6. *Declaratur.* — In verbis autem quæ Christus dixit paralytico : *Confide, fili,* perfectio nem spei ab eo postulavit, ut exposuit Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 6, nam cum ille corporis sanitatem quæreret, volens Christus perfectius, et (ut ita dicam) radicitus illum sanare, ad majus beneficium remissionis peccatorum sperandum animum ejus erexit. Unde ibi non postulavit Christus a paralytico specialem fidem de propria justitia, quia neque eam habebat, neque apprehendere poterat justitiam Christi ut sibi imputatam, cum nihil de hoc audisset, sed postulavit fidem futuri beneficii quod ab ipso recepturus erat, et præter fidem postulavit spem, neque aliam pœnitentiæ dispositionem exclusit, licet illam non expresserit, sed talem fiduciam postularet qua speraret omnia necessaria ad remissionem peccatorum esse recepturum. Unde verisimile est, cum Christus illi homini dixit : *Confide,* simul interius ad memoriam peccatorum, et detestationem eo-

rum illum excitasse, vel saltem cum adjunxit : *Remittuntur tibi peccata tua,* simul aliquem pœnitentiæ motum illi inspirasse; et potuit quidem Christus cum solo motu fidei et spei peccata dimittere; quod si id fecit, non de ea re legem statuit, sed potius in ordinaria lege dispensavit, et miraculo modo peccata remisit. Non est tamen id asserendum, quia verba non cogunt, nec miracula non necessaria, nec utilia sine majori fundamento credenda sunt.

8. *Altera illorum verborum expositio.* — Apud Lucam autem, cap. 7, illa eadem verba dicta Magdalenæ longe diversum sensum habent, nam sine dubio propter justitiam et remissionem peccatorum, quam fuerat consequuta, dictum est illi : *Fides tua te salvam fecit.* Ad hanc enim salutem spiritualem obtinendam mulier peccatrix ad pedes Salvatoris accesserat. Est autem magna impudenteria, verba illa ad confirmandum errorem de sola fide justificante traducere, cum ad confutandum illum errorem sola illa historia et omnia verba Christi ibi relata, et interesse collata, sufficient. Nam ex illa historia constat Magdalenam non fuisse sola fide contentam ut remissionem peccatorum a Christo obtineret, sed ex magno amore de peccatis doluisse, et utrumque multis signis et lacrymis ostendisse, ideoque prius sententiam protulisse, dicens : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Cum ergo Christus expressis verbis dilectioni attribuat remissionem peccatorum, qua impudentia audent isti dicere Magdalenam sola fide fuisse justificatam, aut si in illis prioribus verbis diligendi verbum pro verbo credendi positum dicunt, cur non potius in posterioribus verbis fidem pro charitate positam esse dixerint? vel si priora verba per posteriora corrigere audent contra infallibilem Christi veritatem, cur non potius posteriora verba per priora catholicæ et vero sensu interpretabuntur, nimurum, fidem vivam, et per charitatem operantem Magdalenam salvam fecisse? Unde hoc solum Christi testimonium sufficit ad explicandum omnia quæ de fide justificante loquuntur, et sine expressa exclusione dicunt fidem justificare; sufficienter enim intelliguntur de fide per charitatem operante, juxta doctrinam Apostoli ad Galat. 5, quamvis aliæ suppetant verissimæ interpretationes, juxta variorum locorum exigentiam, ut mox dicimus. Hæc igitur nunc de illis prioribus testimoniis sufficiunt.

9. Superest ut alia, in quibus particula ex-

clusiva expresse vel virtute apponitur, expendamus. Et de formalis exclusiva solum allegatur locus Luc. 8 : *Crede tantum, et salva erit*, sed ineptissime, nam ibi non est sermo de fide justificante, sed de fide miraculorum, seu imperatrica extraordinarii beneficii. Locutus enim est Christus verbis illis ad Jairum, principem synagogae, qui prius salutem filiae morientis posebat, Christus autem illam distulit sanare ut posset suscitare. Nam cum interim nunciatum esset patri filiam esse mortuam, ne diffidaret, Christus illum prævenit dicens : *Crede tantum, et salva erit*; non petit ergo fidem justificantem, quia (ut dicebam) haec postulatur ab eo qui justificandus est, Christus autem non postulat fidem puellæ resuscitandæ, sed patris postulantis. Item ille non postulabat filiae justificationem, sed sanitatem, et Christus cum dicit : *Et salva erit*, non justitiam seu vitam animæ, sed vitam et salutem corporis promittit; ergo petit fidem miraculorum, seu miraculi imperatricis. Denique, licet promitteret spiritualem salutem filie, nihilominus in illa non solam fidem exigeret ut eam justificaret, neque ibi tractat de dispositione in illa necessaria ad tale beneficium recipiendum, sed tantum de fide necessaria in parente ad obtinendum quod petebat, ad quem effectum potest interdum sufficer sola postulantis fides ratione jam dicta.

10. *Respondetur ad loca quibus dicitur contineri virtualiter particula exclusiva.* — Inter testimonia vero in quibus dictio exclusiva virtute contineri dicebatur, primo loco ponebantur illa in quibus fides ponitur ut forma justificans. Ad quæ respondemus nulla esse in Scriptura talia testimonia, nam potius Scriptura dicit per charitatem fidem perfici, ac subinde formari, ad Gal. 5, et sine charitate nihil esse, 1 Cor. 13, seu mortuam esse, Jacob. 2, et similia. Testimonia vero quæ ad id suadendum adducuntur levissima sunt, nam in his quæ dicunt justum ex fide vivere, vel justificationem esse ex fide, particula *ex* non dicit causam formalem, quia nec in proprietate sermonis dictio illa talem habet significationem, nec in illis locis aliquæ sunt circumstantiae quæ cogant talem sensum illi affingere. Ita ergo dicitur justificatio esse ex fide, sicut ad Rom. 3 dicitur : *Justitia Dei per fidem Jesu Christi in omnes et super omnes qui credunt in eum*. Quæ verba, juxta perpetuum Ecclesiae sensum, ita exposuit Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 8 : *Ut per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium*,

fundamentum et radix omnis justificationis; eodem ergo modo dicitur justus ex fide vivere tanquam ex fundamento et radice, sicut dicitur arbor vivere ex radice, et aqua profluere ex fonte; sic enim omnis operatio per quam justificamur a fide dicit initium, et in ea fundatur, et ideo merito ex fide vivere dicitur justus, quia ex fide opera vitae spiritualis exercet, et similiter dicitur ex fide justificari, quia, ut dixit Augustinus, epistol. 105 : *Omnis justificatio a fide dicit initium*, quod in superioribus, præsertim in libr. 3 late a nobis explicatum est.

11. *Omnibus fide riva credentibus salus promittitur. — Fidelis est justus potestate.* — Addebantur secundo loco testimonia quæ omnibus credentibus vitam et salutem attribuunt, quod verum non esset, si fides tantum esset fundamentum et radix, et non forma dans vitam et salutem. Ad quæ omnia generaliter et uno verbo responderetur vitam promitti omnibus credentibus sicut oportet, utique fide viva et operante, non otiosa et mortua, ut docuit Jacob., cap. 2, et eleganter explicit Augustinus, præfat. in Psalm. 31, et lib. 83 Quæstion., quæst. 76, et sermon. 53 de Tempore, ubi ait fidei attribui salutem, *quia, per ipsam, salutem aeternam impetramus*; et addit inferiorius : *Vere beatus est qui et recte credendo bene ricit, et bene vivendo rectam fidem custodit*, etc. Ad majorem autem veritatis ostensionem libet ad singula testimonia hoc responsum applicare. Et imprimis aliquando dicuntur omnes credentes esse justi, non actu, sed potestate. Sic enim Joan. 1, de Verbo Incarnato dicitur : *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*. Ubi non omnes credentes dicuntur fieri filii Dei, sed accipere potestatem ut fiant filii Dei, quia recipient fidem per quam possint impetrare justitiam, vel quia per fidem excitantur ut tandem in Deum convertantur et vivant, vel quia credentibus in Christum datur potestas recipiendi baptismum, per quem *ex Deo et non ex sanguinis natu sunt*. Sic etiam dixit Joann. 3 : *Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam*. Nam hic quidem est finis adventus Christi, et omnes credentes illum consequi possunt, non tamen omnes assequuntur, quia non omnes volunt.

12. *Ad Rom. 4 solvitur.* — In hunc ergo modum potest optime intelligi primum testimonium Roman. 4, ubi Evangelium esse di-

citur *virtus omni credenti, quia in eo revelatur justitia ex fide*, id est, quia in eo prædicatur fides, quæ est virtus per quam homines possunt justificari, si velint. Sed instat Calvinus, quia ibi additur : *In eo revelatur justitia Dei ex fide in fidem*, et non dicitur ex fide in opera, sed ex fide in fidem, attribuendo utique fidei tam initium quam consummationem justificationis. Sed est frivola objectio. Primo quidem, quia nec verba id significant, nec Patres ita exponunt, sed multis aliis modis, scilicet ex fide annuntiantum in fidem credentium, ut Augustinus, de Spirit. et litter., cap. 11, vel ex fide venturi Christi vel obscura veteris Testamenti in fidem explicitam Christi, vel ex fide inchoata seu mortua in fidem vivam, seu ex fide credente in fidem operantem per charitatem, ut ipse alibi dixit. Unde iuxta hanc ultimam expositionem quæ probabilissima mihi videtur, potius ibi significat Paulus justitiam Evangelicam non consistere in sola fide credente, et quasi speculativa, sed in fide practice et operante. Haec enim est justitia quæ in Evangelio revelatur, dicente Christo : *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quecumque mandati vobis*, Matt. ultim.

13. *Joannes, Epist. 1, c. 5, dissolvitur. — Aperte heretici oppugnantur.* — Simili modo facile responderi potest ad verba Joannis, cap. 5, Epistol. 1, dicens : *Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est*, ut sermo sit potentialis, id est, ex Deo nasci potest. Joannes enim præcipue intendit docere, neminem posse ex Deo nasci nisi credit Jesus esse verum Messiam; tamen hoc explicat per illam affirmationem, quia qui fundatus est in illa fide facile potest ex Deo nasci, quod non credentis est impossibile. Vel, sicut proxime dicebamus, qui credit non solum speculativa, sed practice Jesum esse Christum, et per illum movetur, et obedit illi, ex Deo natus est, præcipue cum illius fidem in baptismo profitetur. Præterea, regula generalis est, hujusmodi affirmaciones quæ in Scriptura absolute proferuntur, posita una conditione necessaria, non excludunt reliquias, sed potius semper subintelliguntur, ita ut sensus sit, ex Deo natus est, quantum est ex parte fidei, sicut idem Joannes dixit, cap. 3 : *Qui habet hanc spem sanctificat se*, utique quantum est ex parte spei, si alia necessaria non desint. Denique intelligitur de credente fide viva, non mortua. Quod non melius quam ex eo-